

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060208

DOM
2017-01-18
Stockholm

Mål nr
M 6421-16

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2016-07-08 i mål M 2063-16, se bilaga A

KLAGANDE

MOTPART

Watten i Sverige AB

Ombud: Advokataktiebolaget Nordic Law

SAKEN

Föreläggande att söka tillstånd för byte av turbiner vid Fridafors övre kraftverk på fastigheten X i Tingsryds kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen fastställer mark- och miljödomstolens dom.

Dok.Id 1314499

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

BAKGRUND

Watten i Sverige AB inkom den 28 oktober 2015 till Länsstyrelsen i Kronobergs län med anmälan om vattenverksamhet vid Fridafors övre kraftverk bl.a. gällande byte av två befintliga Francisturbiner till en Kaplanturbin. Länsstyrelsen godkände samtliga anmälda åtgärder utom bytet av turbinerna och bolaget förelades att söka tillstånd hos mark- och miljödomstolen för turbinbytet samt tillhörande åtgärder. Bolaget överklagade den del av länsstyrelsens beslut som gällde turbinbytet till mark- och miljödomstolen som i denna del undanröjde länsstyrelsens beslut.

Länsstyrelsen har nu överklagat mark- och miljödomstolens dom.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen med ändring av mark- och miljödomstolens dom ska fastställa länsstyrelsens beslut. I andra hand har länsstyrelsen yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och återförvisa målet för fortsatt handläggning.

Watten i Sverige AB har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen har anfört i huvudsak följande: Det har fastslagits i Mark- och miljööverdomstolens dom den 29 april 2015 i mål nr M 9494-14 att ingen av punkterna i 19 § förordning (1998:1388) om vattenverksamhet m.m. (FVV) är tillämplig på ett luckbyte och denna typ av åtgärd kan därmed inte hanteras som ett anmälningsärende. Detsamma borde gälla även för ett turbinbyte från två Francisturbiner till en Kaplanturbin. En Kaplanturbin kan köras på betydligt lägre vattenföring än en Francisturbin, vilket kan innebära mindre vatten nedströms vid låg vattenföring och därmed i förlängningen en biologisk påverkan och försämring av vattnets status. Inte heller undantagsregeln i 11 kap. 12 § miljöbalken är tillämplig

eftersom det inte är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom verksamhetens inverkan på vattenförhållandena.

Watten i Sverige AB har anfört i huvudsak följande: Att byta turbiner eller luckor har alltid setts som underhållarbete utan vare sig anmälnings- eller tillståndsplikt, under förutsättning att bytet görs i torrhet och att vattenhushållningen inte förändras.

Turbinbytet vid Fridafors övre kraftverk kommer att utföras i torrhet och vattenhushållningen kommer inte att förändras. Påståendet att en Kaplanturbin kan köras med lägre vattenföring än en Francisturbin stämmer inte. En Francisturbin kan utformas med flera löphjul installerade i samma turbin och kan därmed arbeta över ett större flödesspann än en Kaplanturbin. Det planerade turbinbytet innebär en miljövinst eftersom en Kaplanturbin är mer skonsam mot fisk och ål än en Francisturbin.

Länsstyrelsen har feltolkat Mark- och miljööverdomstolens dom den 29 april 2015 i mål nr M 9494-14. Av betydelse för utgången var inte att det rörde sig om ett luckbyte utan snarare att dammens avbördningsförmåga förändrades i mer än ringa omfattning. Vad gäller turbinbytet vid Fridafors övre kraftverk kommer avbördningsförmågan inte att förändras. Turbinbytet gäller i nuläget byte från två Francisturbiner till två Kaplanturbiner, en förändring som har sin bakgrund i diskussioner som förts med länsstyrelsen. Dessvärre nådde inte denna information mark- och miljödomstolen innan dom meddelades men domstolens domslut är fortfarande korrekt eftersom inte heller byte till två Kaplanturbiner kommer att förändra vattnets djup, läge eller vattenförhållandena i övrigt.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Den fråga som Mark- och miljööverdomstolen har att ta ställning till är om länsstyrelsen haft fog för sitt beslut att förelägga Watten i Sverige AB att söka tillstånd för byte av två Francisturbiner till en Kaplanturbin. Om tillstånds- eller anmälningsplikt gäller för installation av två Kaplanturbiner omfattas således inte av Mark- och miljööverdomstolens prövning.

Det aktuella bytet från Francis- till Kaplanturbin utgör vattenverksamhet enligt 11 kap. 3 § miljöbalken. Huvudregeln är därmed att det krävs tillstånd men i den mån det är särskilt föreskrivet är det tillräckligt att vattenverksamheten anmäls innan den påbörjas (11 kap. 9 och 9 a §§ miljöbalken). Under förutsättning att det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena krävs dock varken tillstånd eller anmälan (11 kap. 12 § miljöbalken).

Enligt Mark- och miljööverdomstolens dom den 29 april 2015 i mål nr M 9494-14 skulle undantagsbestämmelsen i 11 kap. 12 § miljöbalken i och för sig kunna vara tillämplig vid byte av dammluckor. Av betydelse för utgången i målet var emellertid att luckbytet ökade anläggningens avbördningsförmåga med tio procent och att det därmed inte kunde anses vara uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skulle skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena.

Bytet från Francis- till Kaplanturbin kommer att utföras i torrhet. Vidare kommer avbördningsförmågan inte att påverkas genom turbinbytet och varken vattnets djup eller läge kommer att förändras. Mark- och miljööverdomstolen instämmer därför i mark- och miljödomstolens bedömning att det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena. Mark- och miljödomstolens dom ska därför fastställas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Lars Borg och Mikael Hagelroth, referent, tekniska rådet Bengt Jonsson och tf. hovrättsassessorn Erika Löwhagen.

Föredragande har varit Ote Dunér.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2016-07-08
meddelad i
Växjö

Mål nr M 2063-16

KLAGANDE
Watten i Sverige AB

MOTPART
Länsstyrelsen i Kronobergs län

ÖVERKLAGAT BESLUT
Länsstyrelsen i Kronobergs läns beslut 2016-04-15 i ärende nr 535-5171-15, se bil 1

SAKEN
Föreläggande att söka tillstånd för byte av turbiner vid Fridafors övre kraftverk på fastigheten X, Tingsryds kommun

---

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen undanröjer Länsstyrelsens i Kronobergs läns beslut att förelägga Watten i Sverige AB att söka tillstånd hos mark- och miljödomstolen för byte av två Francisturbiner till en Kaplanurbin samt tillhörande åtgärder förenat med byte av turbiner vid Fridafors övre kraftverk på fastigheten X i Tingsryds kommun.

Dok.Id 370789

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 130 E-post: mmd.vaxjo@dom.se www.vaxjotingsratt.domstol.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:00

BAKGRUND

Watten i Sverige AB inkom till Länsstyrelsen i Kronobergs län den 28 oktober 2015 med anmälan om vattenverksamhet vid Fridafors övre kraftverk på fastigheten X i Tingsryds kommun gällande bl.a. utbyte av de två befintliga Francisturbinerna till en Kaplanturbin. Länsstyrelsen godkände samtliga de anmälda åtgärderna utom bytet av turbinerna. Länsstyrelsen avvisade anmälan vad gäller byte av turbinerna och förelade bolaget att söka tillstånd hos mark- och miljödomstolen för byte av turbiner samt tillhörande åtgärder förenat med byte av de aktuella turbinerna.

Bolaget har nu överklagat den del av länsstyrelsens beslut som gäller föreläggandet att söka tillstånd för byte av turbiner.

YRKANDEN M.M.

Bolaget har yrkat, som det får förstås, att mark- och miljödomstolen ska upphäva länsstyrelsens föreläggande om att söka tillstånd för byte av de två befintliga Francisturbinerna mot en ny Kaplanturbin.

Till stöd för yrkandet anför bolaget i huvudsak följande. Länsstyrelsen har avvisat bolagets anmälan om att i samband med byggnation av fiskvandring svägar med mera, ersätta två äldre Francisturbiner med en Kaplanturbin med samma slukförmåga. Länsstyrelsen motiverar beslutet med att turbinbytet utgör en tillståndspliktig förändring av vattenanläggningen och att Kaplanturbinen kan köras på lägre vattenföringar än Francis vilket skulle leda till negativa förändringar i Mörrumsån.

Turbinbyten har i tidigare praxis inte betraktats som tillståndspliktiga så länge detta har skett inom ramen för medgivna tillstånd, det vill säga utan att ändra på vattnets djup eller läge, utan att ändra på dammbyggnad samt inte överskrida medgiven eller tillämpad hushållning med vattnet.

Ett meddelat tillstånd till byggande i vatten inkluderar också en rättighet att för framtiden bibehålla vattenanläggningen. I Fridafors övre finns två Francisturbiner

vars drift kan anpassas till tillgången på vatten i ån (det vill säga att om det exempelvis är lågvattenföring så körs endast en av de två turbinerna). Att ersätta Francisturbinerna med en Kaplanturbin ändrar inte på den tillämpade vattenhushållningen. Länsstyrelsens antagande att en Kaplanturbin kan köras på lägre vattenföring än två Francisturbiner är enligt bolagets uppfattning felaktigt. Oavsett uppfattning så är vattenhushållningen beslutad i gällande dom.

Turbinbytet är att klassa som vattenverksamhet eftersom arbetet sker i ett vattenområde, vilket är ett område som täcks av vatten vid högsta förutsebara vattenstånd. Detta är inte tillståndspliktigt då turbinbytet kan ske i torrhet inom ramen för medgivna fångdammar och att undantagsregeln (11 kap. 12 § miljöbalken) är tillämplig ifråga om arbetena vid själva turbinsumpen (se mark- och miljööverdomstolens dom i mål M 8367-09).

Länsstyrelsen har i yttrande över bolagets överklagande anfört följande. Länsstyrelsen anser inte att vad bolaget anfört föranleder ändring av det överklagade beslutet. Länsstyrelsen vidhåller att byte av två Francisturbiner till en Kaplan med tillhörande åtgärder förenat med bytet, inte ryms inom ramen för vad som kan hanteras som en anmälningspliktig vattenverksamhet enligt 19 § förordningen (1998:1388). Länsstyrelsen avstyrker bifall till överklagandet.

Länsstyrelsen anser vidare att bolaget inte har visat på att byte av två Francisturbiner till en Kaplan ryms inom ramen för gällande tillstånd. Bolaget har däremot visat sig ha en intention att bygga ut anläggningen/verksamheten vilket inte är tillåtet då Mörrumsån är utpekad som riksintresse enligt 4 kap. 6 § miljöbalken. Länsstyrelsen hänvisar vidare till Miljööverdomstolens dom M 9404-14.

DOMSKÄL

Åtgärden med byte av turbin från två Francisturbiner till en Kaplanturbin utgör vattenverksamhet enligt 11 kap. 3 § miljöbalken. Enligt huvudregeln i 11 kap. 9 § miljöbalken krävs tillstånd för att bedriva vattenverksamhet. För vissa vattenverksamheter räcker det med att verksamheten anmäls till tillsynsmyndigheten. Enligt 11

kap. 12 § första stycket miljöbalken krävs varken tillstånd eller anmälan till tillsynsmyndigheten om det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena.

Mark- och miljödomstolens bedömning

För verksamheten finns tillstånd och bolaget kommer att hålla sig inom tillståndsgiven verksamhet. Den nya turbinen kommer att ha samma slukförmåga som de två äldre turbinerna. Byte av turbinerna innebär inte att vattnets djup eller läge förändras och inte heller förändras vattenhushållningen. Av länsstyrelsens beslut framgår att de planerade åtgärderna inte innebär någon ändring av vattenförhållanden och inte heller någon utbyggnad av kraftproduktionen. Enligt mark- och miljödomstolen är därför undantagsbestämmelsen i 11 kap. 12 § miljöbalken tillämplig, vilket innebär att det varken krävs tillstånd eller anmälan till tillsynsmyndigheten för åtgärden att byta de två befintliga Francisturbinerna mot en Kaplanturbin på sätt som bolaget redovisat. Länsstyrelsens beslut att förelägga bolaget att söka tillstånd för åtgärden ska därför undanröjas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV427)

Överklagande senast den 29 juli 2016.

Bengt Johansson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Bengt Johansson, ordförande, och tekniska rådet Catharina Hederström. Föredragande har varit beredningsjuristen Frida Carlstedt.